

COVID-19 KÜRESEL SALGININDA SAĞLIK ÇALIŞANLARININ BELİRSİZLİĞE TAHAMMÜLSÜZLÜĞÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ

Özden GÜDÜK *
Özlem GÜDÜK **
Ayten VURAL ***

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Çin'de ortaya çıkıp tüm dünyaya yayılan Covid-19 salgını nedeniyle yaşanan belirsizlik durumunun sağlık çalışanları üzerindeki etkisini araştırmaktır. Veriler, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini ve Covid-19 salgınındaki çalışma durumlarını ve belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeğini içeren bir anket ile elde edilmiştir. Hastanedeki sağlık personelinden çalışmaya katılmaya gönüllü olan 284 kişi Haziran-Eylül ayları arasında anketi online olarak yanıtlamıştır. Veri SPSS programı ile analiz edilmiş, normal dağılım gösterdiği için T Testi ve Çok Yönlü Varyans Analizi uygulanmıştır. Anlamlılık $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir. Cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim seviyesi, meslek ya da çalışılan süre ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Diğer yandan karantinada kalmamış olanların, esnek mesaide çalışanların ve arkadaşları ile birlikte yaşayanların belirsizliğe tahammülsüzlüğü daha düşük bulunmuştur (sırasıyla $p=0,01$, $p=0,00$, $p=0,001$). Belirsizlik bireyin kaygısını artıran önemli bir faktördür. Belirsizliğe tahammülsüzlüğü daha yüksek olanların psikolojik ya da uyum sorunları yaşama ihtimali daha yüksektir. Covid-19 salgınından dolayı yaşanan belirsizliğe karşı sağlık çalışanlarının güçlendirilmesi hem onların sağlığı hem de salgın ile mücadele açısından önemli ve gereklidir.

Anahtar Kelimeler: Belirsizliğe tahammülsüzlük, COVID-19, Koronavirüs, Sağlık Çalışanları, Küresel Salgın

MAKALE HAKKINDA

*Dr. Öğr. Üyesi., Yüksek İhtisas Üniversitesi, ozdenguduk@hotmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-2268-0428>

**Dr., S.B.Ü. Fatih Sultan Mehmet Eğitime ve Araştırma Hastanesi, gudukozelem@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0003-0929-1302>

*** Hemş. S.B.Ü. Süreyyapaşa Göğüs Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, avgule@gmail.com,

 <https://orcid.org/0000-0002-8564-7043>

Gönderim Tarihi: 03.11.2020

Kabul Tarihi: 16.02.2021

Atıfta Bulunmak İçin:

Güdük, Ö., Güdük, Ö., & Vural, A. (2021). COVID-19 Küresel Salgınında Sağlık Çalışanlarının Belirsizliğe Tahammülsüzlüğünün Değerlendirilmesi. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 24(1), 139-150

ASSESSING HEALTHCARE WORKERS' INTOLERANCE TO UNCERTAINTY DURING COVID-19 PANDEMIC

Özden GÜDÜK *
Özlem GÜDÜK **
Ayten VURAL ***

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the effect of intolerance to uncertainty on healthcare workers due to the Covid-19 pandemic that emerged in China and spread all over the world. The data was obtained through a questionnaire that includes the socio-demographic characteristics of the participants and their work conditions during the Covid-19 pandemic and the scale of intolerance to uncertainty. 284 healthcare workers in the hospital who volunteered to participate in the study answered the questionnaire online between June and September. The data was analyzed with the SPSS program, T Test and Analysis of Variance were applied because data was normal distribution. Significance was accepted as $p < 0.05$. There was no statistically significant relationship between gender, marital status, age, education level, occupation or duration of employment and intolerance to uncertainty. On the other hand, the intolerance of uncertainty was found to be lower in those who did not stay in quarantine, those who work flexible shifts, and those who live with their friends ($p=0.01$, $p=0.00$, $p=0.00$, respectively). Uncertainty is an important factor that increases an individual's anxiety. Those who are more intolerant of uncertainty are more likely to experience psychological or adaptation problems. Empowering healthcare workers against uncertainty due to the Covid-19 pandemic is important and necessary for both their health and the fight against the epidemic.

Keywords: Intolerance to uncertainty, COVID-19, Coronavirus, Healthcare workers, Pandemic

ARTICLE INFO

* Assist. Prof., Yüksek İhtisas University, ozdenguduk@hotmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-2268-0428>

**Dr., S.B.Ü. Fatih Sultan Mehmet Eğitim ve Araştırma Hastanesi, gudukozlem@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0003-0929-1302>

*** Nurse, S.B.Ü. Süreyyapaşa Göğüs Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, avgule@gmail.com,

 <https://orcid.org/0000-0002-8564-7043>

Received: 03.11.2020

Accepted: 16.02.2021

Cite This Paper:

Güdük, Ö., Güdük, Ö., & Vural, A. (2021). COVID-19 Küresel Salgınında Sağlık Çalışanlarının Belirsizliğe Tahammülsüzlüğünün Değerlendirilmesi. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 24(1), 139-150

I. GİRİŞ

İlk olarak 2019 yılının sonlarında Çin'in Wuhan Eyaletinde görülen ve ardından hızla tüm dünyaya yayılan Covid-19 hastalığı, birçok kişinin enfekte olmasına ve binlerce ölüme neden olmuştur (Usher ve Durkin, 2020; Wang Tang, Wei, 2020). Ülkemizde ise ilk vaka 11 Mart 2020 tarihinde kayıt altına alınmıştır (Sağlık Bakanlığı, 2020).

Covid-19 küresel salgınının yayılmasını önlemek amacıyla ülkeler sosyal mesafe, izolasyon veya genel karantina uygulaması gibi birtakım önlemler almıştır. Küresel salgınla birlikte değişen yaşam koşulları bireylerde hapsedilme ve özgürlüğün kaybedilmesi hissi, sevdiklerinden ayrılma, rutinlerdeki değişiklikler, sosyal yaşamın dönüşümü, sağlıkla ilgili endişeler ve finansal sorunları ortaya çıkarmıştır (Asmundson ve Taylor, 2020; Fiorillo ve Gorwood, 2020; Harper vd., 2020; Reger vd., 2020).

Covid-19 küresel salgınına önlemeye yönelik henüz ilaç üretilmemiş olmasına rağmen onaylanmış ve kullanıma başlanmış birkaç aşı bulunmakta ve 50'den fazla farklı aşı çalışması devam etmektedir. Ancak güvenli ve etkili aşının geliştirilmesi, değerlendirilmesi ve geniş ölçekte üretmesi önünde zorluklar bulunmaktadır (World Health Organisation [WHO], 2020). Kitlesele çapta aşılama başlamış olmasına karşılık hem ülkemizde hem de dünyada aşılama oranları istenilen seviyelere gelememiştir (Our World in Data, 2021). Bu durum hastalıkla mücadelede belirsizliği doğurmaktadır. Toplumdaki diğer bireylere oranla sağlık çalışanları Covid-19 hastalığından dolayı daha büyük baskı altındadır (Zhang vd., 2020).

Yakın ya da uzak geleceğin öngörülememesi ya da bir olayın, durumun ve davranışın sonucunun kestirilememesi belirsizlik olarak tanımlanmaktadır (Sarı, 2007). Belirsizliğe tahammülsüzlük, genel olarak belirsiz durumlara veya gelecekteki tahmin edilemeyen olaylara olumsuz tepki verme yönündeki bilişsel ve duygusal bir eğilim olarak tanımlanır (Freeston vd., 1994). Bilinmezlik ve belirsizliğin arttığı durumlarda kişinin kaygı düzeyi de artmaktadır. Ancak verilen tepki kişiden kişiye farklı olabilmekte; kimileri bu durumun üstesinden kolayca gelirken kimileri ise baş etmekte zorlanmaktadır (Dugas vd., 2004; Geçgin ve Sahranç, 2017). Belirsizliğe tahammülsüzlüğün obsesif-kompulsif bozukluk, sosyal kaygı, sosyal fobi, depresyon, panik bozukluk, agorafobi ve yeme bozuklukları gibi psikolojik ve uyum sorunlarına yol açtığı bilinmektedir (Geçgin ve Sahranç, 2017; Buhr ve Dugas, 2006). Belirsizliğe tahammülsüzlük bireyin yaşam kalitesini ve aynı zamanda öznel iyi oluşunu da negatif etkilemektedir (Atak vd., 2016).

Asmundson ve Taylor (2020), belirsizliğe tahammülsüzlüğü Covid-19 ile ilişkili anksiyete riskini artırabilecek potansiyel bir bireysel farklılık faktörü olarak tanımlamıştır. Covid-19 küresel salgını bağlamında, belirsizliğe karşı yüksek tahammülsüzlük, Covid-19 enfeksiyonu ve ölüm için algılanan riskle ilişkili endişeyi ve olumsuz duyguyu daha da şiddetlendirerek sağlık kaygısının artmasına neden olabilir (Tull vd., 2020). Hastalıkla ilgili olayların seyrini belirleyememek; halihazırda enfekte olup olmadığımız, akrabalarımızın ve arkadaşlarımızın enfekte olup olmayacağı, ülke ekonomisinin etkilenip etkilenmeyeceği, gelirimizin düşüp düşmeyeceği, malzeme kıtlığı olup olmayacağı vb. durumun kendisinin ön görülemezliği, mevcut küresel salgının en stresli yönlerinden biridir ve yanlış bilgi ve önyargılı haberlerle birleştiğinde, ruh sağlığını ciddi şekilde etkileyebilir (Valle vd., 2020).

Covid-19 küresel salgını, sağlık çalışanlarının iş yükünü artırmanın yanı sıra sosyal izolasyon ve sosyal ayrımcılıkla karşı karşıya kalmalarına da neden olmuştur (Erkal-Aksoy ve Koçak, 2020; Tükel, 2020). Kişisel koruyucu donanıma erişim sıkıntısı, enfekte olma kaygısı, çalışma saatlerinin uzaması, sevdiklerine hastalığı taşıma endişesi ve bu nedenle kendi evi yerine otel, yurt vb. yerlerde konaklaması gibi pek çok faktör sağlık çalışanlarında strese neden olmaktadır (Mabel ve Bridges, 2020; Tükel, 2020; Que vd., 2020).

Bu çalışmada, büyük bir belirsizlik kaynağı olan Covid-19 küresel salgınının sağlık çalışanlarının belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerini etkileyip etkilemediği araştırılmaktadır.

II. YÖNTEM

Çalışma, tanımlayıcı ve kesitsel olarak tasarlanmış ve İstanbul'daki bir eğitim araştırma hastanesinde görev yapmakta olan sağlık çalışanları evren olarak alınmıştır. Çalışmanın yapıldığı dönemde hastanede aktif çalışmakta olan toplam sağlık çalışanı sayısı 697'dir. Anket tüm sağlık çalışanlarına gönderilmiş, çalışmaya katılmayı kabul eden 284 kişi 19/07/2020-30/09/2020 tarihleri arasında anketi online olarak yanıtlamıştır. Anketin cevaplanma oranı %40'tır. 18 yaş altı çalışanlar, staj yapan öğrenciler ve sürekli işçi sınıfında yer alan destek personeli araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Anket öncesinde katılımcılara bilgilendirme yapılarak onamları alınmıştır.

Ankette katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine yönelik 8 soru, Covid-19 ilişkili 8 soru ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği'ne ait 26 ifade yer almaktadır. Online hazırlanan anketin linki hastanede görev yapan tüm sağlık çalışanlarına gönderilmiş ve ankete katılımlarını sağlamak amacıyla üç ayrı zamanda hatırlatma mesajı gönderilmiştir.

Çalışmada kullanılan Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği; Freeston ve diğerleri (1994), tarafından Fransızca olarak hazırlanmış ve Buhr ve Dugas (2002) tarafından İngilizce'ye (The Intolerance of Uncertainty Scale) uyarlanmıştır. Ölçeğin uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması Sarı ve Dağ (2009) tarafından yapılmış ve bir madde korelasyonu düşük olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. Bahsi geçen çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0,93 ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0,66 olarak yeterli düzeylerde bulunmuştur. Ölçek, belirsiz durumlara karşı kişinin gösterdiği duygusal, bilişsel ve davranışsal tepkileri belirlemektedir. 27 maddeden oluşan bu ölçek 'Beni Hiç Tanımlamıyor' (1) ile 'Beni Tam Olarak Tanımlıyor' (5) arasında değişen 5'li Likert tipi bir yapıdadır. Ölçek toplam puanından alınan yüksek puan, belirsizliğe tahammülsüzlüğün yüksek olduğunu göstermektedir (Coşkun, 2019).

İstatistik analizler IBM Statistical Package for Social Sciences (SPSS), Version 22.0 ile yapılmıştır. Kolmogorov-Smirnov Testi uygulanmış ve verilerin normal dağıldığı görülmüştür. Bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve gruplar arasındaki farkı ortaya koymak için Tukey testi uygulanmıştır. İstatistiksel anlamlılık $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Ölçeğe dair güvenilirlik analizi yapılmış, güvenilirlik katsayısı yüksek bulunmuştur (Cronbach's Alpha=0,964).

Çalışma öncesi Süreyyapaşa Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Etik Kurulundan 02/07/2020 tarih ve 116.2017.186 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

III. BULGULAR

Çalışmaya katılan 284 sağlık çalışanının %74,3'ü kadın ve %54,1'i bekadır. Yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde %43,7'sinin 26-34 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Katılımcıların yarısından fazlası (%54,5) lisans düzeyinde eğitim sahibi ve büyük çoğunluğu (%65,3) hemşiredir. Toplam çalışma süresi bakımından 5 yıl ve daha az çalışanların katılımcıların %47,4'ünü oluşturduğu görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcılara Ait Özellikler

Değişken	Gruplar	n	%
Yaş	25 yaş ve altı	63	23,5
	26-34 yaş arası	117	43,7
	35 yaş ve üstü	88	32,8
Cinsiyet	Kadın	199	74,3
	Erkek	69	25,7
Medeni Durum	Bekar	145	54,1
	Evli	123	45,9
Eğitim Düzeyi	Lise	15	5,6
	Önlisans	49	18,3
	Lisans	146	54,5
	Yüksek lisans / Doktora	58	21,6
Meslek	Doktor	50	18,7
	Hemşire	175	65,3
	Tekniker (laboratuvar, radyoloji, anestezi)	26	9,7
	Diğer	17	6,3
Çalışma Süresi	5 yıl ve daha az	127	47,4
	6-19 yıl	92	34,4
	20 yıl ve üzeri	43	16,0
	Belirtilmemiş	6	2,2

Tablo 2'deki katılımcıların Covid-19 ile ilgili özelliklerine bakıldığında, kronik bir hastalığı olduğunu belirtenlerin oranı %13,8'dir. Katılımcıların %45,9'u eş ve çocuklarından oluşan aileleri ile birlikte yaşadığını ifade etmiştir.

Covid-19 küresel salgını ilan edildikten sonraki çalışma şartlarına yönelik sorulara verilen cevaplara göre; katılımcıların %51,9'u 45 saatin üzerinde, %65,7'si esnek mesai olmaksızın karışık mesai şeklinde ve %42,2'si Covid-19 tanısı konulmuş hastalara hizmet veren birimlerde çalıştığını ifade etmiştir (Tablo 2).

Katılımcıların %67,2'si kendisine Covid-19 testi yapıldığını ve sadece %6,7'si Covid-19 tanısı konulduğunu belirtmiştir. Tanı konulanların büyük çoğunluğu (%77,7) evde tedavi gördüğünü belirtmiştir. Katılımcıların %19'u karantina süreci yaşamıştır. Covid-19 tanısı konulan mesai arkadaşı olanlar %63,4 ve aile üyesi olanlar %31'dir. Katılımcıların %8,6'sı Covid-19 nedeniyle bir yakınının vefat ettiğini ifade etmiştir. Bir yakını vefat ettiğini belirtenlerin hiçbiri kendi aile üyelerinden birinin kaybını yaşamadığı, 3 kişi çalışma arkadaşı, 1 kişi yakın arkadaşı, 21 kişi ise akraba veya komşularından vefat eden olduğunu belirtmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Katılımcıların Covid-19 Sürecinden Etkilenme Durumu

Değişken	Gruplar	n	%
Kronik hastalık varlığı	Evet	37	13,8
	Hayır	231	86,2
Birlikte yaşanılan kişiler	Yalnız	78	29,1
	Aile ile birlikte (eş/çocuk)	123	45,9
	Aile ile birlikte (anne/baba/kardeş)	35	13,1
	Arkadaş ile birlikte	32	11,9
Covid-19 küresel salgını sürecinde haftalık çalışma süresi	40 saat altında	36	13,4
	40-45 saat arasında	93	34,7
	45 saat üzerinde	139	51,9
Covid-19 küresel salgını sürecinde vardiya düzeni	Gündüz mesai (esnek mesai olmaksızın)	44	16,4
	Gündüz+ gece+ hafta sonu karışık (esnek mesai olmaksızın)	176	65,7
	Esnek mesai	48	17,9
Covid-19 küresel salgını sürecinde görev yapılan birim	Acil servis	21	7,8
	Covid-19 hasta tedavi edilen kliniklerde	113	42,2
	Palyatif bakım ünitesi	26	9,7
	Laboratuvar+Radyoloji	26	9,7
	Diğer	82	30,6
Covid-19 testi yapılma durumu	Evet	180	67,2
	Hayır	88	32,8
Covid-19 tanı konulma durumu	Evet	18	6,7
	Hayır	250	93,3
Tedavinin yapıldığı yer (n=18)	Ev	14	77,7
	Hastane	4	22,3
Karantinada kalma durumu	Evet	51	19
	Hayır	217	81
Yakın çevresinde Covid-19 hastalığına bağlı etkilenme	Mesai arkadaşına tanı konuldu	170	63,4
	Aile üyelerinden birine tanı konuldu	83	31
	Covid-19 nedeniyle bir yakını vefat etti	23	8,6

Tablo 3'te katılımcıların sosyo-demografik ve çalışma özellikleri ile belirsizliğe tahammülsüzlük durumları arasındaki ilişki gösterilmektedir. Buna göre cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim seviyesi, meslek ya da çalışılan süre ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcıların Sosyo-Demografik ve Çalışma Özellikleri İle Belirsizliğe Tahammülsüzlük Durumları Arasındaki İlişki

Değişken	Gruplar	n	Ort.	SS	T / F	p
Cinsiyet	Kadın	199	3,08	0,80	1,908	0,058
	Erkek	69	2,88	0,74		
Medeni durum	Evli	123	3,12	0,80	-1,764	0,079
	Bekar	145	2,95	0,77		
Yaş	25 yaş ve altı	63	2,92	0,85	0,898	0,409
	26-34 yaş	117	3,04	0,72		
	35 yaş ve üstü	88	3,10	0,83		
Eğitim düzeyi	Lise + Önlisans	64	2,89	0,66	2,679	0,070
	Lisans	146	3,02	0,83		
	Yüksek Lisans/Doktora	58	3,22	0,80		
Meslek	Doktor	50	3,13	0,86	0,958	0,413
	Hemşire	175	3,03	0,80		
	Tekniker (laboratuar, radyoloji, anestezi)	17	2,81	0,65		
	Diğer	26	3,08	0,63		
Meslekte çalışma süresi	5 yıl ve daha az	127	2,96	0,79	2,018	0,135
	6-19 yıl	92	3,16	0,83		
	20 yıl ve üstü	43	2,95	0,67		

Katılımcıların Covid-19 ile ilgili özellikleri ile belirsizliğe tahammülsüzlük durumları incelendiğinde; karantinada kalma, vardiya düzeni ve birlikte yaşanan kişiler değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (sırasıyla $p=0,01$, $p=0,00$, $p=0,00$). Karantina süreci yaşayanların belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeği ortalamaları diğer gruba göre daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4).

Vardiya düzeni ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,00$). Esnek çalışma grubunda bulunanlar ile hem gündüz hem de gece mesaisi yapanlar arasında anlamlı farklılık vardır. Esnek çalışma düzeni olan personelin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri daha düşük (ort.=2,68) çıkmıştır (Tablo 4). Vardiya düzeninde farklılığın hangi gruplar arasında görüldüğünü tespit etmek üzere Tukey testi yapılmıştır. Esnek çalışma düzeni olan grup ile hem gece hem de gündüz karışık çalışan grup arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p=0,001$).

Aynı evde birlikte yaşanan kişiler ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p=0,00$). Arkadaşları ile birlikte yaşayanların belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi diğer tüm gruplara göre daha düşük olup (ort.=2,58) gruplar arasındaki farklılık Tukey testi ile değerlendirildiğinde arkadaşı ile birlikte yaşayanlar ile diğer tüm gruplar arasında anlamlı derecede farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$) (Tablo 4).

Tablo 4. Katılımcıların Covid-19 İle İlgili Özellikleri İle Belirsizliğe Tahammülsüzlük Durumları Arasındaki İlişki

Değişken	Gruplar	n	Ort.	SS	T / F	p
Kronik hastalık varlığı	Evet	37	2,99	0,85	-0,266	0,791
	Hayır	231	3,03	0,78		
Covid-19 test yaptırma	Evet	180	3,07	0,83	1,287	0,200
	Hayır	88	2,95	0,70		
Covid-19 tanısı konulma	Evet	18	3,02	0,85	-0,077	0,938
	Hayır	250	3,03	0,79		
Karantinada kalma	Evet	51	3,27	0,72	2,427	0,016
	Hayır	217	2,97	0,79		
Mesai arkadaşına tanı konması	Evet	170	3,04	0,78	0,358	0,721
	Hayır	98	3,00	0,81		
Aile üyesinden birine tanı konması	Evet	83	3,05	0,82	0,297	0,767
	Hayır	185	3,02	0,78		
Küresel salgın süresince çalıştığı birim	Covid-19 Klinikleri	113	3,12	0,78	-1,530	0,127
	Diğer	155	2,97	0,79		
Haftalık toplam çalışma saati	40 saatten az	36	2,94	0,82	0,327	0,721
	40-45 saat	93	3,06	0,79		
	45 saatten fazla	139	3,04	0,79		
Vardiya düzeni	Gündüz	44	3,01	0,72	6,638	0,002
	Gündüz+Gece	176	3,13	0,76		
	Esnek Çalışma	48	2,68	0,87		
Birlikte yaşadığı kişiler	Yalnız	78	3,05	0,69	4,284	0,006
	Aile (eş ve çocuk)	123	3,11	0,79		
	Aile (anne-baba, kardeş)	35	3,13	0,83		
	Arkadaşlar	32	2,58	0,84		

IV. TARTIŞMA

Bu çalışmada Covid-19 küresel salgınının, sağlık çalışanlarının belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyine etkisi araştırılmıştır.

Çalışmanın sonucuna göre; bireylerin cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim seviyesi gibi özellikleri ile belirsizliğe tahammülsüzlük durumları arasında anlamlı farklılık görülmemiştir. Benzer şekilde meslek veya toplam çalışma yılının da bir farklılık bulunmamıştır. Belge'nin (2019) çalışmasında da cinsiyet, medeni durum, yaş ve eğitim seviyesi ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında ilişki yoktur. Cinsiyet faktörü ile ilgili farklı sonuçlar sunan çalışmalar vardır; Sarı (2007) kadınların belirsizliğe tahammülsüzlüğünün erkeklere göre daha düşük olduğunu, Barahmand (2008) ve Parlapani ve diğerleri (2020) ise erkeklerin belirsizliğe tahammülsüzlüğünün daha düşük olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte başka çalışmalar ise cinsiyetin belirsizliğe tahammülsüzlük üzerinde etkisi olmadığını ortaya koymaktadır (Geçgin ve Sahranc, 2017; Coşkun, 2019; Boelen vd., 2014; Duman, 2020). Valle ve arkadaşlarının Covid-19'un ve karantinanın bireylerin belirsizliğe tahammülsüzlüğü üzerine etkisini incelediği çalışmasında yaş ve cinsiyetin düşük etkisi bulunmuş; genç kadınların belirsizliğe tahammülsüzlüğünün daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Valle vd., 2020). Bu çalışmada olduğu gibi bir başka çalışmada da medeni durum ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasındaki ilişki anlamlı bulunmamıştır (Coşkun, 2019).

Küresel salgın hastalıklarının ve karantinada kalmanın bir takım olumsuz psikolojik sonuçları olduğu ifade edilmektedir (Öztürk vd., 2020). Başka bir çalışmada, belirsizliğe tahammülsüzlüğü yüksek olan

bireylerde, sosyal izolasyon ve daha yüksek kaygının ilişkili olduğu bulunmuştur (Smith vd., 2020). Duman'ın (2020) ve Bakıoğlu ve diğerlerinin (2020) çalışmaları ise Covid-19 korkusu ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında pozitif yönlü ilişki olduğu bulunmuştur. Bu çalışmanın bulguları bir anlamda bahsedilen çalışmaları destekler niteliktedir. Covid-19 nedeniyle karantina süreci yaşayan kişilerin olumsuz etkilendiği, belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Buna karşılık, Covid-19 risk grubunda bulunma, Covid-19 test yaptırma ve Covid-19 tanısı konulmasının belirsizliğe tahammülsüzlük ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi bulunmamıştır. Benzer şekilde Tull ve diğerlerinin (2020) çalışmasında da belirsizliğe tahammülsüzlüğün yüksek olması ile sağlık kaygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Mertens ve diğerlerinin (2020) çalışmasında bireylerin kendilerinin ve başkalarının güvenliği ile ilgili endişelerin yanı sıra günlük rutinlerde meydana gelen değişikliklerin Covid-19 kaygısına yüksek etkisi; karantina ve virüsü yanlışlıkla yaymanın ise daha düşük etkisi olduğu ortaya konulmuştur. Erkal ve diğerleri (2020), hemşire ve ebeler üzerine yaptıkları çalışmada katılımcıların %62,4'ünün belirsiz durumla başa çıkmakta zorlandığını ve %72'sinin aile bireylerini Covid-19 virüsü ile enfekte etme korkusu yaşadıklarını ifade etmiştir. Bahsedilen çalışmada, aile ve özel hayatında zorluk yaşadığını ifade edenlerin belirsizliğe tahammülsüzlüğü daha yüksek bulunmuştur. Yine başka bir çalışmada katılımcıların %74'ü COVID-19'u aileye ve sevdiklerine taşıma kaygısı yaşadıklarını belirtmiştir (Shechter vd., 2020). Bu çalışmada eş, çocuk, anne, baba gibi aile üyeleri ile birlikte yaşayanların belirsizliğe tahammülsüzlüğü daha yüksek iken arkadaşları ile aynı evi paylaşanların tahammülsüzlüğü daha düşük bulunmuştur. Bu durumun, aile bireyleri ile yaşayanların virüsü eve taşıma ve hastalığı bulaştırma endişesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sağlık çalışanlarının çalıştığı vardiyalar ile belirsizliğe tahammülsüzlükleri arasındaki ilişkiye dair çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak Çin'de yapılan bir çalışma, Covid-19 küresel salgınında ön saflarda çalışan hemşirelerin, çalışma saatlerinin daha kısa olmasını tercih ettiklerini göstermektedir. Fakat bu tercihin birimlere göre farklılık gösterdiği; yoğun bakım hemşirelerinin tercih ettikleri çalışma saatleri ile mevcut durumda çalışma saatlerinin birbiri ile örtüştüğü buna karşılık diğer birimlerde çalışan hemşirelerin vardiyalarında daha az saat çalışmayı tercih ettiği görülmüştür. Araştırmacılar bu durumun yoğun bakımda çalışan hemşirelerin sayıca daha çok olması nedeniyle iş yüklerini daha az algılanmasından kaynaklanabileceğini ifade etmektedir (Zhang vd., 2020). Bu çalışmada çalışılan birim ya da toplam çalışma süresi ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında bir ilişki bulunmamıştır. Bununla birlikte çalışma düzeninin ile belirsizliğe tahammülsüzlüğe etkisinin bulunduğu, esnek çalışma düzenine dahil olanların belirsizliğe tahammülsüzlüğü daha düşük bulunmuştur. Patterson ve diğerlerinin (2018) da belirttiği üzere, daha kısa vardiya süreleri tükenmişlik ve tükenmişlik ile ilgili riskleri azaltmak için daha uzun vardiya sürelerine göre daha faydalıdır.

IV. KISITLILIKLAR

Çalışmanın kısıtlılığı tek bir hastanede uygulanmış olması ve evrenin %40'ının çalışmaya katılmaya gönüllü olmasıdır. Ulusal çapta daha geniş katılımlı çalışmaların yapılması önerilmektedir.

VI. SONUÇ

Belirsizliğe tahammülsüzlük ile kaygı ve depresif belirtileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu bilinmektedir (Valle vd., 2020; Tantan-Ulu ve Yaka, 2020). Tüm dünyada ciddi etkileri olan Covid-19 küresel salgını, tüm bireyler ve özellikle de sağlık çalışanları üzerinde büyük bir belirsizliğe neden olmuştur. Sağlık çalışanları küresel salgınla mücadelede ön saflarda yer alan kişilerdir. Bu nedenle küresel salgın durumlarında yaşanan belirsizliğin sağlık çalışanlarında uzun vadeli zihinsel ve fiziksel iyilik hali üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için etkili müdahaleler geliştirilmeli ve uygulanmalıdır.

Karantina süreci yaşayanlar, vardiyalı çalışanlar ve aile ile birlikte yaşayanların belirsizliğe tahammülsüzlüğü daha yüksek bulunmuştur. Sağlık çalışanlarına yönelik psikolojik destek

birimlerinin geliştirilmesi ve çalışanların bu birimlerden aktif yararlanabilmeleri sağlanmalıdır. Çalışma koşullarının iyileştirilmesi, mümkünse çalışma sürelerinin ya da gece vardiya sayısının azaltılması önerilmektedir. Ayrıca sağlık çalışanlarının virüse maruziyetini engellemek için uygun ve yeterli kişisel korucu ekipman temin edilmelidir. Böylece sağlık çalışanlarının virüsle temas etme endişesi ve bu virüsü eve taşıyarak aile bireylerine bulaştırma korkusu azalacaktır.

Teşekkür

Çalışmaya uzman görüş desteği veren Süreyyapaşa Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim Araştırma Hastanesi'nde görev yapmakta olan Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı Doktor Esra Koca'ya teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışma öncesi Süreyyapaşa Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Etik Kurulundan 02/07/2020 tarih ve 116.2017.186 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Araştırma Desteği

Çalışma için hiçbir kurum, kuruluş ya da kişiden mali destek alınmamıştır.

KAYNAKLAR

- Asmundson, G. J., & Taylor, S. (2020). Coronaphobia: Fear and the 2019-nCoV outbreak. *Journal of Anxiety Disorders*, 70, 1-2.
- Atak, H., Syed, M., Çok, F., & Tonga, Z. (2016). Yeni bir nöropsikolojik kavram olarak tamamlanma ihtiyacı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(3), 290-302.
- Bakioğlu, F., Korkmaz, O., & Ercan, H. (2020). Fear of COVID-19 and positivity: mediating role of intolerance of uncertainty, depression, anxiety, and stress. *International Journal of Mental Health and Addiction*. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00331-y>.
- Barahmand, U. (2008). Age and gender differences in adolescent worry. *Personality And Individual Differences*, 45(8), 778-783.
- Belge, J. (2019). *Bir grup yetişkinde depresif semptomlar, anksiyete semptomları ve belirsizliğe tahammülsüzlük arasındaki ilişkinin belirlenmesi*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Boelen, P. A., Reijntjes, A., & Carleton, N. R. (2004). Intolerance of uncertainty and adult separation anxiety. *Cognitive Behaviour Therapy*, 43(2), 133-144.
- Buhr, K., & Dugas, M. J. (2002). The intolerance of uncertainty scale: Psychometric properties of the english version. *Behav Res Ther*, 40, 931-945.
- Buhr, K., & Dugas, M. J. (2006). Investigating the construct validity of intolerance of uncertainty and its unique relationship with worry. *Anxiety Disord*, 20, 222-236.
- Coşkun E. (2019). *Duygusal zeka ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün stresle başa çıkma tarzlarına etkisinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.

- Dugas, M. J., Buhr, K., & Ladouceur, R. (2004). The role of intolerance of uncertainty in etiology and maintenance. In RG Heimberg CL, Turk DS, Mennin (Eds.), *Generalized anxiety disorder: Advances in research and practice* (pp. 143-163). New York: Guilford Press.
- Duman, N. (2020). Üniversite öğrencilerinde Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük. *The Journal of Social Science*, 4(8), 426-437.
- Erkal-Aksoy, Y., & Koçak, V. (2020). Psychological effects of nurses and midwives due to COVID-19 outbreak: The case of Turkey. *Archives of Psychiatric Nursing*, 34, 427-433.
- Fiorillo, A., & Gorwood, P. (2020). The consequences of COVID-19 pandemic on mental health and implications for clinical practice. *European Psychiatry*, 63,1-2.
- Freeston, M. H., Rhéaume, J., Letarte, H., Dugas, M. J., & Ladouceur, R. (1994). Why do people worry? *Personality and Individual Differences*, 17(6),791-802.
- Geçgin, F. M., & Sahraç, Ü. (2017). Belirsizliğe Tahammülsüzlük ile Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişki. *Sakarya University Journal of Education*, 7(4),739-755.
- Harper, C. A., Satchell, L. P., Fido, D., & Latzman, R. D. (2020). Functional fear predicts public health compliance in the COVID-19 pandemic. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 27,1-14.
- Mabel, J., & Bridges, J. (2020). Covid-19: Supporting nurses' psychological and mental health. *Journal of Clinical Nursing*, 29,2742-2750.
- Mertens, G., Gerritsen, L., Duijndam, S., Saleminck, E., & Engelhard, I. M. (2020). Fear of the coronavirus (COVID-19): Predictors in an online study conducted in March 2020. *J Anxiety Disord*, doi: 10.1016/j.janxdis.2020.102258.
- Our World in Data. (2020). *Coronavirus (COVID-19) Vaccinations*. 25.01.2020 <https://ourworldindata.org/covid-vaccinations>.
- Öztürk, İ., Akalın, S., Özgüner, İ., & Şakiroğlu, M. (2020). Covid-19 salgınının ve karantinanın psikolojik etkileri. *Turkish Studies*, 15(4), 885-903.
- Parlapani, E., Holeva, V., Nikopoulou, V. A., Sereslis, K., Athanasiadou, M., Godosidis, A., & et al. (2020). Intolerance of uncertainty and loneliness in older adults during the Covid-19 pandemic. *Front. Psychiatry*. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2020.00842>.
- Patterson, P. D., Runyon, M. S., Higgins, J. S., Weaver, M. D., Teasley, E. M., Kroemer, A. J., & et al. (2018). Shorter versus longer shift durations to mitigate fatigue and fatigue-related risks in emergency medical services personnel and related shift workers: A systematic review. *Prehospital Emergency Care*, 15(sup1), 28-36.
- Que, J., Shi, L., Deng, J., & et al. (2020). Psychological impact of the COVID-19 pandemic on healthcare workers: a cross-sectional study in China. *General Psychiatry*, 33(3), e100259.
- Reger, M. A., Stanley, I. H., & Joiner, T. E. (2020). Suicide mortality and coronavirus disease 2019-A perfect storm? *JAMA Psychiatry*. <https://doi.org/10.1001/jamapsychiatry.2020.1060>.
- Sağlık Bakanlığı. (2020). *COVID-19 Bilgilendirme Sayfası*. 11.10.2020 <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66935/genel-koronavirus-tablosu.html>.

- Sarı, S. (2007). Sürekli kaygının yordayıcıları olarak belirsizliğe tahammülsüzlük, endişe ile ilgili inançlar ve kontrol odağının incelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Sarı, S., & Dağ, İ. (2009). Belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeği, endişe ile ilgili olumlu inançlar ölçeği ve endişenin sonuçları ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması, geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 261-270.
- Smith, B. M., Twohy, A. J., & Smith, G. S. (2020). Psychological inflexibility and intolerance of uncertainty moderate the relationship between social isolation and mental health outcomes during COVID-19. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 18, 162-174.
- Shechter, A., Diaz, F., Moise, N., Anstey, D. E., Ye, S., Agarwal, S., & et al. (2020). Psychological distress, coping behaviors, and preferences for support among New York healthcare workers during the COVID-19 pandemic. *General Hospital Psychiatry*, 66, 1-8.
- Tantan-Ulu, Ş., & Yaka, B. (2020). Kaygı, belirsizliğe tahammülsüzlük ve karar verme arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 21(1), 89-100.
- Tull, T. M., Barbano, A. C., Scamaldo, K. M., Richmond, J. R., Edmonds, K. A., Rose, J. P., & et al. (2020). The prospective influence of COVID-19 affective risk assessments and intolerance of uncertainty on later dimensions of health anxiety. *Journal of Anxiety Disorders*, 75 doi.org/10.1016/j.janxdis.2020.102290.
- Tükel, R. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde ruh sağlığı. *Türk Tabipler Birliği Covid-19 Pandemisi Altıncı Ay Değerlendirme Raporu*. 30.09.2020 https://www.ttb.org.tr/arsiv_haber.php.
- Usher, K., & Durkin, J. (2020). The COVID-19 pandemic and mental health impacts. *International Journal of Mental Health Nursing*, 29, 315-318.
- Valle, M. V., Andrés, M. L., Urquijo, S., Yerro-Avincetto, M., López-Morales, H., & Canet-Juric, L. (2020). Intolerance of uncertainty over COVID-19 pandemic and its effect on anxiety and depressive symptoms. *Interamerican Journal of Psychology*, 54(2), e1335.
- Wang, W., Tang, J., & Wei, F. (2020). Updated understanding of the outbreak of 2019 novel coronavirus (2019-nCoV) in Wuhan, China. *Journal of Medical Virology*, 92(4), 441-447.
- WHO. (2020). *Accelerating a safe and effective COVID-19 vaccine*. 09.10.2020 <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/global-research-on-novel-coronavirus-2019-ncov/accelerating-a-safe-and-effective-covid-19-vaccine>
- Zhang, X., Jiang, Z., Yuan, X., Wang, Y., Huang, D., Hu, R., & et al. (2020). Withdrawn: Nurses reports of actual work hours and preferred work hours per shift among frontline nurses during coronavirus disease 2019 (COVID-19) epidemic: A cross-sectional survey. *International Journal of Nursing Studies*. doi: 10.1016/j.ijnurstu.2020.103635.